

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

*v rámci publikační skupiny
Scientific Publishing Group*

*Svazek XIII mezinárodní
kolektivní monografie*

Česká republika
2021

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in
Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine"
(Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

13- th volume of the international collective monograph

Czech Republic

2021

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY
Svazek XIII mezinárodní kolektivní monografie

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika

Zveřejněno rozhodnutím akademické rady
Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (zápis č. 1/2021 ze dne 8. listopadu 2021)

Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači Google Scholar

Recenzenti:

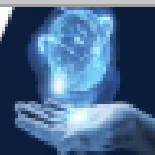
- Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, Česká republika)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Oleksandr Danyly - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačšín - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Olváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Oleksandr Neposudnyshy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen
Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Vladislav Fedorenko - doktor práv, profesor, DrHb - doktor habilitace práva (Polská akademie
věd), čestný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Dina Dubevols - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie /
Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., Česká republika: Mezinárodní Ekonomický
Institut s.r.o., 2021. str. 548

Svazek XIII mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o:
utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a
místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance,
bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových
prostředků imperativní sémantiky atd.

*Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a
pravopis materiálů.*

ODDÍL 3. EKONOMIKA A ŘÍZENÍ PODNIKU

- §3.1 *INFORMATION SUPPORT IN THE MANAGEMENT OF RETAIL TRADE TURNOVER (Vysochyn I.V.)* 98
- §3.2 *ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ КРИЗЬ ПРИЗМУ АКТУАРНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ (Маначинська Ю.А.)* 113
- §3.3 *ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МОРСЬКИХ СУДЕН: НОВА РЕАЛЬНІСТЬ ТА ВІЗІЯ МАЙБУТНЬОГО (Стовба Т.А.)* 131
- §3.4 *ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТ ДОНБАСУ (Тарасевич О.В., Градобосва Є.С.)* 162
- §3.5 *ЛАНДШАФТ ПРОМИСЛОВИХ ІННОВАЦІЙ В СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ (Шилепницький П.І., Петрова І.П.)* 175

ODDÍL 4. PROBLÉMY VĚDECKÉ A TECHNICKÉ ČINNOSTI

- §4.1 *ХАРАКТЕРИСТИКА ТВЕРДОГО ЕКОЛОГІЧНОГО МАСТИЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ, МОДИФІКОВАНОГО ГРАФЕНОМ ТА ВУГЛЕЦЕВИМИ ПОХІДНИМИ (Андрусичин Ю.І.)* 187

§3.2 ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ КРИЗЬ ПРИЗМУ АКТУАРНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Вступ. Зростання вартості компанії є важливим показником збільшення доходів його власників – мікрорівень, та запорукою розвитку бізнесу на рівні держави в цілому – макрорівень. Саме тому, для покращення ефективності управління підприємством слід періодично проводити оцінку його вартості. Зарубіжний досвід свідчить, що доцільно застосовувати оцінку вартості бізнесу для прийняття кращих управлінських рішень, адже саме оцінка дає можливість проаналізувати одночасно всі складові його структури [1, с.7].

Відповідно О.С. Новікова, Н.М. Канюха [2] зазначають, що вартість є безальтернативним критерієм управління бізнесом, і зростання конкуренції з одночасним розвитком глобальних ринків будуть лише посилювати процеси вартісно-орієнтованого управління.

Оцінка вартості бізнесу – це процес обчислення величини вартості об'єкта, у грошовому еквіваленті, із врахуванням факторів, що чинять на неї вплив за відповідних умов часу та кон'юнктури на ринку. Ю.А. Морозова, Л.Є. Чорний, досліджуючи критерії та проблеми оптимізації методів оцінки вартості підприємства зазначають, що оцінюючи вартість необхідно концептуально-логічно співвідносити її з поняттям *економічного потенціалу*, при цьому вчені акцентують увагу на необхідності розмежування понять виробничо-технологічний та ринковий потенціал [3, с.119]. Вважаємо таке трактування цілком слушним, адже саме критерій вартісної оцінки дає можливість об'єктивно визначити перспективу зміни економічного потенціалу бізнесу у довготривалій перспективі. Зокрема Л.В. Коваль,

узагальнюючи аналіз різноманітних літературних джерел, зазначає, що економічний *потенціал* підприємства доцільно розуміти, як сукупність наявних ресурсів та можливостей їх трансформувати, задля досягнення економічних вигод та пропонує виділяти наступні його елементи: трудовий, фінансовий, інноваційний та інформаційний потенціали, окрім того вчений виокремлює ресурсний, функціональний та змішаний підходи до визначення його структури на підприємстві [4, с.64]. В свою чергу С.А. Нестеренко [5] характеризує *потенціал* підприємства, як його сукупні господарські можливості щодо поточного функціонування та стабільного розвитку. Р.К. Шурпенковою та І.І. Демко [6] уточнено поняття оцінки вартості майна, обґрунтовано необхідність аналізу вартості об'єктів бізнесу за допомогою застосування сучасних методів оцінки; наведено класифікацію різних типів завдань, поставлених перед суб'єктами оцінки вартості бізнесу; розглянуто основні види оцінки вартості майна, у зв'язку з цим чи визначена нагальна необхідність вибору інструментів оцінки *потенціалу* підприємства, який дасть змогу оперативно визначати внутрішні можливості та слабкості підпорядкованої господарської одиниці, виявляти приховані резерви для підвищення ефективності її діяльності. Щербаков В.А., Щербакова Н.А. [1, с.80] трактують оцінку підприємства, як – визначення в грошовому виразі його вартості, що враховує її корисність та витрати, які пов'язані з отриманням такої корисності. Окрім того, зарубіжні вчені зазначають, що при оцінці вартості підприємства (бізнесу) фінансовий аналіз варто здійснювати у два етапи: 1) аналіз фінансової звітності; 2) аналіз фінансових коефіцієнтів (показників). Проте, на нашу думку, оскільки традиційний бухгалтерський облік в епоху ХХІ століття перейшов на

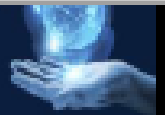
цілковито нову, інноваційну, *актуарну* стадію розвитку, то за таких обставин, доцільно в якості інформаційного (наповнення) підґрунтя в ході проведення оцінки вартості підприємства використовувати актуарну звітність, яка формується на узагальнених облікових даних із системи актуарного бухгалтерського обліку.

Щодо безпосереднього обґрунтування існуючих підходів до оцінки вартості бізнесу, то зазначені питання доволі детально та всебічно розкриті у працях таких вітчизняних науковців, як Є.А. Карпенка [7], Р.К. Шурпенкова, І.І. Демко [6], В.Д. Козенкової [8], Г.О. Островської [9], Г.В. Кириченка [10], В.Є. Хаустова [11], О.І. Матюшенко [11], О.С. Новікова, Н.М. Канюха [2], О.А. Лаговської [12], Ю.А. Морозової, Л.Є. Чорного [3], С.А. Нестеренко [5] та інших. Серед сучасних зарубіжних вчених питанням оцінки вартості бізнесу особливу увагу приділяють: Т. Коллер (*Tim Koller*), М. Гедхарт (*Marc Goedhart*), Д. Вессельс (*David Wessels*) [13], А. Дамодаран (*Damodaran, Aswath*) [14], З. Крістофер Мерсер (*Z. Christopher Mercer*), Тревіс В. Гармс (*Travis W. Harms*) [15], І. Мічула (*Ireneusz Miciula*), М. Кадлубек (*Marta Kadlubek*), П. Степан (*Pawel Stepie'n*) [16], Г. Шилдс (*Greg Shields*) [17] та інших. Зокрема польські вчені І. Мічула (*Ireneusz Miciula*), М. Кадлубек (*Marta Kadlubek*), П. Степан (*Pawel Stepie'n*) [16], роблять акцент на тому, що в сучасному світі оцінка вартості підприємства відіграє важливе значення, та має принципову роль як безпосередньо для власника бізнесу, так і для реального чи потенційного інвестора. Вчені акцентують увагу у своїх дослідженнях на цілях оцінки бізнесу та характерних етапах життя компанії на яких така оцінка є вкрай необхідною. В свою чергу проф. фінансової справи в *Stern School Business* А. Дамодаран (*Damodaran, Aswath*) [14] особливу увагу у своїх

роботах приділяє оцінці активів, управлінню портфелем компанії та застосуванню теорії корпоративних фінансів на практиці. Зокрема, вчений виокремлює ключові проблеми оцінці приватних підприємств, найвагомішою з яких вважає відсутність ринкової вартості: адже при оцінці *дисконтованого грошового потоку* суттєвий вплив чинять ринкові значення для параметрів частки у вартості капіталу підприємства; щодо показників ринкового ризику для цінних паперів або портфеля цінних паперів (β -коефіцієнти) та результатів (щоб порівняти оціночну вартість в кінці).

Є.А. Карпенко [7] запропоновано формулу вартості підприємства, до якої включено чинники, які визначають *сталий розвиток* підприємства, та враховують орієнтацію підприємства на вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Вчений, всебічно обґрунтовує необхідність порівняння між собою суб'єктів господарювання, під час прийняття рішень щодо інвестування в підприємство, не лише за показниками їх вартості, а й з урахуванням їх орієнтації на впровадження принципів сталого розвитку. Тобто, пропонує застосовувати показник вартості з урахуванням принципів сталого розвитку. О.С. Новікова, Н.М. Канюха [2] досліджуючи методологічні особливості оцінки вартості підприємства за сучасного стану ринкового середовища, серед класичних методів оцінки вартості в рамках дохідного, витратного та порівняльного підходів, виокремлюють *сучасні методи оцінки вартості бізнесу*, а саме: метод CVA (англ. *Cash value added* – грошова додана вартість), метод CFROI (англ. *Cash Flow Return on Investment* – дохідність інвестицій на основі грошового потоку), метод SVA (англ. *Shareholder Value Added* – акціонерна додана вартість), метод EVA (англ. *Economic value added* – економічна додана

вартість), метод MVA (англ. *Market Value Added* – ринкова додана вартість), які вчені характеризують як ефективний інструментарій управління вартістю.

В.Д. Козенкова [8] робить акцент на тому, що практично усі існуючі методи оцінки вартості бізнесу орієнтовані на виключно фінансові показники діяльності підприємства. На думку вченого, доцільним є поєднання фінансових та не фінансових показників, що сприятиме покращенню якості оцінки вартості бізнесу. Підхід заснований на застосуванні системи збалансованих показників – *BSC* (англ. *balanced scorecard*), може бути використаний для вирішення більш складних завдань стратегічного управління бізнесом в майбутньому – виявлення оптимального балансу витрат із врахуванням міцності взаємодії між показниками, шляхом побудови стратегічних карт задля сприяння розвитку системи підтримки прийняття управлінських рішень, які базуються на оцінці вартості підприємства.

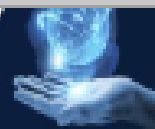
В.Є. Хаустова, О.І. Матюшенко розкриваючи методологічні засади оцінки вартості підприємства, серед споживачів оціночних послуг виокремлюють: підприємство, власника, *investorів*, кредитні установи, страхові компанії, державні органи, фондові біржі. Щодо *investorів*, то цілями оцінки вартості підприємства виступають: здійснення інвестиційного процесу; викуп акцій у акціонерів. Для безпосередньо самого підприємства, цілями оцінки його вартості виступають: підвищення ефективності управління підприємством; прийняття обґрунтованих управлінських рішень; оцінка якості управління підприємством; забезпечення фінансової безпеки; розробка плану розвитку підприємства; оцінка вартості частини майна підприємства; визначення величини орендної плати при здачі бізнесу в оренду;

переоцінка основних фондів для бухгалтерського обліку. Відповідно *власники бізнесу* переслідують наступні цілі: визначення вартості цінних паперів у разі купівлі-продажу підприємства на фондовому ринку; визначення вартості підприємства у разі його купівлі-продажу в цілому, як ЦМК або частково; визначення вартості підприємства у разі його ліквідації, злиття поглинання або виділення; складання консолідованої фінансової звітності та розподільчих балансів; встановлення розміру виручки для впорядкованої ліквідації; внесення майна у статутний капітал підприємства; додаткова емісія акцій; встановлення частки співвласників у разі підписання (розірвання) угоди або смерті одного з партнерів; вибір варіанту розпорядження власністю [11, с.62-63].

Виклад основного матеріалу. Оцінщики в своїй діяльності керуються стандартами оцінки. Стандарти оцінки – це правила оцінки, обов'язкові до застосування суб'єктом оціночної діяльності, які розроблені та затверджені у відповідності до законодавства.

Поряд із національними стандартами оцінки (НСО), зокрема нині в Україні діють чотири НСО, а саме: НС №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [18], НС №2 «Оцінка нерухомого майна» [19], НС №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» [20], НС №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [21], які затверджені постановами Кабінету Міністрів України, українські оцінщики враховують міжнародні (*International Valuation Standards (IVS)*) та європейські стандарти (*European Business Valuation Standards (EBVS)*). Щодо Європейських Стандартів Оцінки (EVS), то вони видаються під егідою Європейської Групи Асоціацій Оцінювачів TEGoVA (The European Group of Valuers Associations), відповідно Міжнародне професійне оцінне

співтовариство отримало нову версію міжнародних стандартів оцінки IVS-2017, що видаються Міжнародною Радою зі стандартів оцінки (*International Valuation Standards Council - IVSC*) на початку 2017 року [20].

Лише в січні 2020 року офіційно набули чинності зміни до оновлених у липні 2019 р. Міжнародних стандартів оцінки (вперше з 2017 року). Стандарти оцінки оновлено, щоб відобразити технічні зміни, а також остаточний варіант МСО 2020, який охоплює не фінансові зобов'язання, як частину стандартів активів для оцінки бізнесу. Дані зміни відображають політику Міжнародної ради зі стандартів оцінки (МСО) – максимально оперативно реагувати на зміни в оціночній діяльності для того, щоб стандарти оцінки завжди залишалися актуальними і відповідали сучасним реаліям економіки. В цілому, так звані «Загальні стандарти» МСО залишаться надійною основою, яку використовуватимуть у своїй роботі оцінювачі в Україні та всьому світі, й не будуть піддаватися глобальним і регулярним змінам. Нововведення торкнуться, перш за все, нових або швидкозростаючих сфер оцінки, таких як, оцінка вартості криптовалют, нематеріальних активів та нефінансових зобов'язань; складні фінансові інструменти; біологічні і сільськогосподарські активи [23].

В Україні основним законодавчим актом, який регулює процес оцінки бізнесу є Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 року № 2658-III (зі змінами від 17.06.2020р. №720-IX [24], зокрема, статтею 7, Розділу II «Засади проведення оцінки майна» визначено, що проведення оцінки майна здійснюється у наступних випадках:

- створення підприємств (господарських товариств) на базі державного майна або майна, що є у комунальній власності;

- реорганізації, *банкрутства*, ліквідації державних, комунальних підприємств та підприємств (господарських товариств) з державною часткою майна (часткою комунального майна);

- виділення або визначення частки майна у спільному майні, в якому є державна частка (частка комунального майна);

- визначення вартості внесків учасників та засновників господарського товариства, якщо до зазначеного товариства вноситься майно господарських товариств з державною часткою (часткою комунального майна), а також у разі виходу (виключення) учасника або засновника із складу такого товариства;

- приватизації та іншого відчуження у випадках, встановлених законодавством, оренди, обміну, страхування державного майна, майна, що є у комунальній власності, а також повернення цього майна на підставі рішення суду;

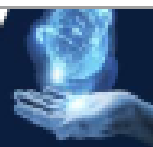
- переоцінки основних фондів для цілей бухгалтерського обліку;

- оподаткування майна згідно з законом, крім випадків визначення розміру податку при спадкуванні власності, вартість якої оподатковується за нульовою ставкою;

- визначення збитків або розміру відшкодування у випадках, встановлених законом;

- в інших випадках за рішенням суду або у зв'язку з необхідністю захисту суспільних інтересів [24].

І.В. Павленко, робить акцент на тому, що оцінку бізнесу особливо важливо здійснювати при продажі збанкрутілого

підприємства, та при визначенні того, на яку суму справно функціонуюче акціонерне товариство має право випустити нові акції (на суму, яка перевищує балансову вартість капіталу), та при визначенні ціни, за якою будь-яке акціонерне товариство повинно викупити акції, акціонерів (учасників), які з нього вибувають (у т.ч. засновників). Це також стосується Товариств з обмеженою відповідальністю, якщо відповідне передбачене статутом [25]. У нашому ж дослідженні, ми здійснюємо акцент на проведенні оцінки вартості сільськогосподарського підприємства, за умови продажу бізнесу, як *цілісного майнового комплексу (ЦМК)*, або за потреби залучення інвестицій (в т.ч. й іноземних) у його розвиток, для формування іміджу його інвестиційної привабливості на основі обліково-інформаційного наповнення *актуарної управлінської звітності*.

В.А. Щербаков, Н.А. Щербакова зазначають, що результати оцінки бізнесу, які отримуються на основі аналізу зовнішньої та внутрішньої інформації, необхідні не лише для проведення переговорів при купівлі-продажу бізнесу, як *ЦМК* – вони відіграють суттєву роль при виборі стратегії розвитку підприємства. При цьому, в процесі стратегічного планування важливо оцінити майбутні доходи підприємства, рівень його стійкості та цінність іміджу; для прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідне інфляційне коригування даних фінансової звітності, яка є базою для прийняття фінансових рішень; для обґрунтування інвестиційних проєктів по придбанню та розвитку бізнесу необхідно мати інформацію про вартість підприємства або частини його активів. Знання основ оцінки вартості бізнесу та управління нею, вміння застосовувати на практиці результати такої оцінки – запорука прийняття ефективних управлінських рішень, досягнення

бажаного рівня дохідності підприємства [1, с.5].

Цілісний майновий комплекс (ЦМК) – це об’єкт, сукупність активів якого забезпечує провадження окремої господарської діяльності на постійній і регулярній основі. Цілісними майновими комплексами можуть бути структурні підрозділи підприємств (цехи, виробництва, дільниці тощо), які виділяються в установленому порядку в самостійні об’єкти і можуть бути зареєстровані як самостійні підприємства [26].

Обов’язковим для застосування під час проведення оцінки цілісного майнового комплексу суб’єкта господарювання суб’єктами оціночної діяльності є НСО №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» [20], згідно зі статтею 7 для проведення оцінки ЦМК застосовуються такі основні методичні підходи: майновий; дохідний; порівняльний.

Згідно ст. 8-10, НС №3 [20] *майновий* підхід застосовується для визначення ринкової вартості ЦМК у разі, коли саме зазначений підхід відбиває типову логіку потенційних покупців, яка ґрунтується на усталеній практиці, зокрема під час оцінки цілісного майнового комплексу, ринкова вартість якого визначається поточною вартістю ймовірного результату ліквідації зазначеного майнового комплексу. Основним методом майнового підходу до оцінки ЦМК є *метод накопичення активів*. Метод накопичення активів полягає у визначенні *чистої вартості активів* ЦМК. Чиста вартість активів ЦМК визначається як різниця між вартістю активів та вартістю його зобов’язань, визначених на дату оцінки відповідно до вимог пункту 11 цього Стандарту.

Ст.13-14 НС №3 [20] визначено, що *дохідний підхід* до проведення оцінки ЦМК ґрунтується на застосуванні оціночних процедур переведення очікуваних доходів (чистих грошових потоків або дивідендів) у вартість ЦМК. Оцінка

ЦМК проводиться з урахуванням поточного фінансового стану підприємства, ЦМК якого оцінюється, та прогнозних показників діяльності такого майнового комплексу. Основним методом дохідного підходу, що застосовується для проведення оцінки ЦМК, є метод дисконтування грошового потоку. У дослідженнях А.І. Шигаєва [?], особлива увага приділяється використанню *дохідного підходу* під час оцінки вартості бізнесу за даними актуарної звітності, проте ми пропонуємо, акцент здійснити на використанні *витратного (майнового) підходу* оцінки. Доволі часто витратний (майновий) підхід до оцінки бізнесу визначають як оцінку на основі активів. У відповідності до такого підходу вартість бізнесу визначається сумою витрат на його відтворення або заміщення з урахуванням фізичного або морального зношування.

Ст.27-29 НС №3 передбачено особливості застосування *порівняльного підходу* до оцінки ЦМК, зокрема до основних методів віднесено метод ринку капіталу та метод ринкових угод. Перший з яких – ґрунтується на припущенні, про еквівалентність ринкової вартості ЦМК його ринковій капіталізації або можливій ринковій капіталізації з урахуванням вартості прав контролю. В основу другого – покладено припущення про еквівалентність ринкової вартості ЦМК цінам продажу подібних ЦМК [20].

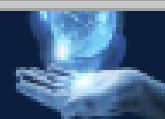
О.С. Новікова, Н.М. Канюха [2] вважають, що проблематика використання методів оцінки в рамках порівняльного (ринкового підходу) зумовлена тим, що в Україні реальні ціни купівлі-продажу підприємств в офіційній статистиці відображаються досить рідко, а *фондовий ринок не досить розвинутий*. В силу таких обставин на думку вчених, для оцінки вартості бізнесу доцільно використовувати *дохідний підхід*, який ґрунтується на

визначенні теперішньої вартості очікуваної вигоди від володіння корпоративними правами підприємства, адже вкладення капіталу інвестором у купівлю підприємства передусім є гарантією отримання стабільних доходів.

Як вже відмічалось, саме А.І. Шигаєв досліджуючи актуарний облік, як інформаційну базу для управління, зазначає, що нова система актуарної фінансової створює інформаційну базу для реалізації в рамках *дохідного підходу* особливої концепції оцінки вартості, відповідно до якої вартість комерційної організації виступає функцією майбутніх результатів господарської діяльності та визначається виходячи з балансової вартості її власного капіталу або сукупного фінансового результату її діяльності. Вчений зазначає, що при оцінці вартості організації виходячи з відображеної в актуарному бухгалтерському балансі вартості її власного капіталу можуть бути використані дві моделі: модель залишкового прибутку та модель залишкового операційного прибутку. При оцінці вартості організації виходячи із сукупного фінансового результату її діяльності, відображеного в актуарному обліку про сукупний прибуток, можуть бути використані дві інші моделі: модель аномального росту прибутку та модель аномального росту операційного прибутку [27, с.131].

На противагу існуючому зарубіжному підходу, пропонуємо, використовувати актуарну управлінську звітність, а саме форму №1-а «Актуарний звіт про фінансовий стан», як інформаційну базу при оцінці вартості агробізнесу в рамках *витратного підходу*, як альтернативний варіант. Г.О. Островська [9] зазначає, що майновий (витратний) підхід базується на оцінюванні витрат на відтворення (заміщення) або визначенні можливої вартості реалізації різних видів активів. При цьому науковця виокремлює в рамках витратного

підходу наступні три методи: оцінювання за відновною вартістю активів (витратний підхід); розрахунок *чистих активів*; розрахунок ліквідаційної вартості. В свою чергу на думку В.Є. Хаустова, О.І. Матюшенко [11], *витратний підхід* включає п'ять методів, та розглядає вартість підприємства з точки зору понесених витрат, при цьому балансова вартість активів та зобов'язань підприємства, як правило, не відповідає ринковій вартості, тому постає необхідність в її коригуванні. Зокрема, вчені, в контексті витратного підходу, виокремлюють п'ять наступних методів, а саме: метод надлишкового прибутку; *метод чистих активів*; метод прямого відтворення; метод заміщення; метод ліквідації.

Базою у витратному (майновому) підході є наступна формула:

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}, \quad (5.1)$$

Висновки. Вважаємо за доцільне при оцінці вартості сільськогосподарського підприємства за даними першої форми актуарної управлінської звітності – Актуарного звіту про фінансовий стан (форма №1-а) застосовувати *метод чистих активів*.

Метод *чистих активів* застосовується у випадках, коли компанія володіє значними матеріальними активами; очікується, що компанія як і раніше буде діючим підприємством.

Чисті активи – це величина, яка визначається шляхом вирахування із суми активів акціонерного товариства, прийнятих до розрахунку, суми його зобов'язань, при йнятих до розрахунку [28]. Застосування методики чистих активів ґрунтується на аналізі фінансової звітності. Вона є

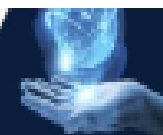
індикатором фінансового стану підприємства на дату оцінки, дійсної величини чистого прибутку, фінансового ризику та ринкової вартості матеріальних і нематеріальних активів.

У дослідженнях О.А. Лаговської знаходимо, що за *методом чистих активів* вартість підприємства визначається як різниця між переоціненою (ринковою, справедливою) вартістю активів (як матеріальних, так і нематеріальних) та поточною вартістю зобов'язань (як відображених у фінансовій звітності, так і умовних), даний метод ігнорує вартість доходів, грошових потоків та є цінним лише в тому випадку, якщо результати, отримані внаслідок застосування методів *дохідного підходу*, є меншими, ніж вартість чистих активів [12, с. 395].

Розрахунок методом чистих активів включає наступні етапи: визначається обґрунтована ринкова вартість нерухомого майна підприємства; оцінюється ринкова вартість машин і обладнання; розраховується вартість нематеріальних активів; оцінюється ринкова вартість фінансових вкладень (як довгострокових, так і короткострокових); товарно-матеріальні запаси переводяться в поточну вартість; оцінюються витрати майбутніх періодів; оцінюється дебіторська заборгованість; зобов'язання підприємства переводяться в поточну вартість; визначається вартість власного капіталу шляхом врахування з обґрунтуванням ринкової вартості суми активів поточної вартості всіх зобов'язань [1].

Список використаних джерел:

1. Щербаков В.А., Щербакова Н.А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса). Москва : Омега-Л, 2006. 288 с.

2. Новікова О.С., Канюха Н.М. Методологічні особливості оцінки вартості підприємства за сучасного стану ринкового середовища // Вісник Хмельницького національного університету 2014, № 5, Т. 2. С.231-233. URL. http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4044/1/Vchnu_ekon_2014_5%282%29__54.pdf

3. Морозова Ю.А., Черный Л.С. Критерии и проблемы оптимизации методов оценки рыночной стоимости предприятия // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2008, №1(1). С.119 – 131.

4. Коваль Л.В. Економічний потенціал підприємства: сутність та структура // Науковий вісник Львівського національного університету С.59 – 65. <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11340/1/11.pdf>

5. Нестеренко С.А. Особливості методології визначення вартості потенціалу підприємства // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) №4(28), 2014. С.138-141. URL. <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/1331/1/1127.pdf>

6. Шурпенкова Р.К., Демко І.І. Деякі підходи до оцінки вартості бізнесу // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2007. № 576 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С.324 – 330. URL. http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33926/1/61_324-330.pdf

7. Карпенко Є.А., Різник М.М. Методика оцінки вартості підприємства з урахуванням сталості його розвитку // Науковий вісник Херсонського державного університету Випуск 26. Частина 2. 2017. С.121 – 124. URL. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_26/2/30.pdf

8. Козенкова В.Д. Оцінка та моделювання вартості промислового підприємства // Економічний вісник, 2018, №3. С. 157 – 168. URL. https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/3/EV20183_157-168.pdf
9. Островська Г.О. Оцінювання вартості підприємства як основа ефективного управління // Галицький економічний вісник. №1(30). 2011. С.107-115
10. Кириченко Г.В. Основні підходи до оцінювання вартості та можливість їх застосування на підприємствах транспорту // Менеджмент та підприємництво в Україні. 2019. Вип.1 С.14 – 23. URL. <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2019/dec/20447/kyrychenko.pdf>
11. Хаустова В.Є., Матюшенко О.І. Методологічні засади оцінки вартості підприємства // Проблеми економіки. 2009. №4. С.57 – 76. URL. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2009-4_0-pages-57_76.pdf
12. Лаговська О.А. Оцінка вартості підприємства: аналіз підходів та методів / О. Лаговська // Економічний аналіз. 2012 рік. Випуск 10. Частина 2. С.414-417.
13. *Tim Koller, Marc Goedhart, David Wessels*. McKinsey & Company (1990) *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies* : Published : John Wiley & Sons 848p. (in Eng.).
14. Damodaran, Aswath (2016). *The Little Book of Valuation: How to Value a Company, Pick a Stock and Profit (Little Books. Big Profits)*. Published by John Wiley & Sons Inc., Hoboken, New Jersey ,1339p. (in Eng.).
15. Z. Christopher Mercer, Travis W. Harms (2020). *Business Valuation (3rd ed.) An Integrated Theory*. Publisher : Wiley; 512 p. (in Eng.).
16. Ireneusz Miciuła, Marta Kadłubek and Paweł Stepień (2020). *Modern Methods of Business Valuation – Case*

Study and New Concepts // *Sustainability* 2020, 12. URL. <file:///C:/Users/%D0%AE%D0%BB%D1%8F/Downloads/sustainability-12-02699.pdf> (in Eng.).

17. Greg Shields (2018). *Business Valuation: The Ultimate Guide to Business Valuation for Beginners, Including How to Value a Business Through Financial Valuation Methods*. Kindle Edition. 106 p. (in Eng.).

18. Загальні засади оцінки майна і майнових прав : Національний стандарт №1 : постанова КМУ від 10 вересня 2003р. №1440 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text>

19. Оцінка нерухомого майна : Національний стандарт №2 : постанова КМУ від 28 жовтня 2004р. №1442. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-%D0%BF#Text>

20. Оцінка цілісних майнових комплексів : Національний стандарт №3 : постанова КМУ від 29 листопада 2006р. № 1655 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF#Text>

21. Оцінка майнових прав інтелектуальної власності : Національний стандарт №4: постанова КМУ від 3 жовтня 2007р. № 1185. URL. <https://www.kmu.gov.ua/npas/93794592>

22. Сольська В.В. Нормативно-правове регулювання майна підприємства // Проблеми системного підходу в економіці. Випуск 1(63). 2018. С.112-116. URL. http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2018_1_20

23. Міжнародні стандарти оцінки в 2020 році : Європейський центр консалтингу та оцінки. 28.02.2020. URL. <https://pkf.in.ua/info/32-mizhnarodni-standarty-otsinky-v-2020-rotsi>

24. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : закон України від 12 липня 2001 року № 2658-III (зі змінами № 720-IX від 17.06.2020р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

25. Павленко И.В. Оценка стоимости бизнеса: краткий курс лекций для студентов IV курса направления подготовки 38.03.01 «Экономика». ФГБОУ ВО «Саратовский ГАУ». – Саратов, 2016. – 37 с.

26. Оцінка цілісних майнових комплексів : Українська універсальна біржа. URL. <https://www.uub.com.ua/otsinochnadiyalnist/otsinka-majna-ta-majnovykh-prav/otsinka-tsilisnyh-majnovykh-kompleksiv/>

27. Шигаев А.И. Актуарный учет и использование его данных для управления. М. : Магистр: ИНФРА-М, 2011. 224 с.

28. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств : рішення Національна комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.11.2004р. №485. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0485312-04#Text>

